

חמץ שהותר ע"י ביטול ברוב אם שייך בו דין השבתה

התערובת יקיים שפיר מצות תשביתו, דכשדנים על מצוות שייך שפיר לקיים את המצוה אף דנתבטל ואינו ניכר, כיון דלגבי מצוות שנוגע רק בינו לבין קונו אין כאן ביטול כלל.

אמנם לכאור' מהסוגיא בזבחים דף ק"י ע"א יש סתירה לסברתינו, דהא דנים שם על ביטול קומץ לגבי הקטרה וגם זה הרי מצוה.

אך אי"ז סתירה להנ"ל, דשם הנידון אינו אם יקיים מצוה בהקטרה ואם יהי' לו שכר ע"ז או לא, רק הנידון הוא אם צריך להקטיר או לא, וזה נוגע להנהגת בני אדם ומה שנוגע להנהגת בני אדם יש ע"ז דין ביטול, ורק בחמץ לגבי תשביתו דכל הנידון הוא אם כשיבער יקיים מצוה או לא, שזה נוגע רק כלפי הקב"ה וכלפי הקב"ה אין הביטול משפיע כלום, ודומה לאדם אחר שיודע מה האיסור ומה ההיתר דכלפיו בודאי אי"ז ביטול, ומצוה אדם עושה להקב"ה וכשהקב"ה מכיר את החמץ יכול עדיין לקיים תשביתו, ואע"פ שמותר לו לאכול את התערובת זה רק ענין של הנהגה לבני אדם, והוא לא גרע מכל אדם שמותרין לאכול את התערובת.

ועוד עי' באילת השחר ב"מ דף נ"א ע"ב שביארנו דאפילו אחרי שנתבטל מ"מ מציאות האיסור קיים רק שמותר לאכלו, וא"כ ממילא לענין מצוה אם ישבית כל התערובת דממ"נ הושבת גם החמץ קיים שפיר מצות תשביתו. וכמו כן מצינו בסנהדרין (דף פ' ע"א) לענין שור הנסקל שנתערב בשוורים אחרים, דסברי רבנן דכולן נסקלין כדי לקיים מצות סקילה בשור המחויב כמבואר ברש"י שם. הרי דאף שמדאורייתא הוא בטל מ"מ אם יסקלנו מקיים בו מצות סקילה. ובזבחים דף ע' ב' הארכנו בזה וביארנו דמ"מ אינן מחוייבין, [ונ"מ בזה למי שנתערב לו אתרוג כשר בהרבה פסולים דיהא מחוייב ליטול כולן כדי לקיים המצוה באתרוג הכשר].

כתב בשו"ת הגרעק"א ח"א סי' י"ט, בד"ה גם, אף אם נידון להחמיר דלא כמג"א ולדון כיון דכבר עבר בכל יראה צריך להשביתו כדי לתקן הלאו, מ"מ בנ"ד בבלע משהו דמדינא בטל בס' אינו מקיים עשה דהשבתה, דהוי כמשבית דבר המותר [וסברא זו צ"ע טובא, דלפ"ז יקשה לכאורה בהאי דפרק אלו הן הלוקין (דף ט"ז) דמשכחת עוד בטלו בידים לענין חמצו דהלאו ניתק לעשה ובטלו בידים ברוב היתר, דודאי לא מקיים בזה עשה דהשבתה דהא אינו מושבת מהעולם, וא"א לו עוד לקיים העשה, דאף אם ישבית אותו הא משבית דבר המותר וביטל העשה בידים עכ"ל. והנה סברתו זו דכיון שנתבטל החמץ הוי דבר המותר ולא מקיים תשביתו ע"י שיבערו עכשיו יל"ע בזה, דיש לומר סברא דאף שיש ע"ז דין ביטול מ"מ יקיים מצוה בהשבתתו, דהנה בכל ביטול ברוב הרי חלות הביטול הוא רק למי שאינו מכיר מה הוא האיסור, אבל לגבי מי שמכיר מה האיסור לא חל הביטול כלל, ולכן שייך דהביטול יועיל לאחד ולגבי חבירו שמכיר ויודע מה האיסור אי"ז מבוטל, ובאופן שאינו יכול לברר אצל חבירו מה האיסור.

וא"כ נראה דבכל ביטול ברוב הרי הקב"ה יודע, אלא דלהנהגה של בני אדם הדבר מעורב ומבוטל כיון שאין אנו יודעים מה הוא האיסור, וא"כ במה שנוגע כלפי הקב"ה אין שייך לעולם ביטול ברוב, כיון שאצל הקב"ה אין כאן תערובת כלל דהכל גלוי וברור לפניו.

ומעתה לגבי תערובת חמץ י"ל דכל מה שאנו דנים ביטול ברוב הוא רק לענין האיסור וההיתר, אבל כשאנו דנים לענין מצות תשביתו שזה רק ענין בין האדם לקונו, לגבי זה אין ביטול ברוב כלל, דלגבי הקב"ה אין כאן ביטול כלל, וא"כ לא שייך בזה ביטול ולא ביטול כשיבטלו ברוב כמו שהק' הגרעק"א ז"ל דכשיבער את